

CÂTEVA ASPECTE PRIVIND DREPTUL MINORILOR CETĂȚENI ROMÂNI DE A CĂLĂTORI ÎN STRĂINĂTATE

*Conf. univ. dr. Gabriela Lupșan
Universitatea „Danubius” Galați*

En droit communautaire, la libre circulation des individus est prévue dans le Traité de Rome (1957), et, dans le Document Unique Européen (1987), elle représente une des quatre libertés fondamentales du Marché Intérieur.

Dans cet étude nous nous sommes proposés d'analyser les conditions et la procédure de délivrance des documents de voyage à l'étranger issus par les autorités roumaines pour le citoyen roumain-mineur, ainsi que les situations dans lesquelles celui-ci peut exercer son droit de libre circulation. Cette analyse est fondée sur les nouveaux règlements (la loi no. 248/2005 et HG no. 94/2006) nécessaires dans le but d'harmoniser la législation de la Roumanie dans le droit communautaire et, plus particulier, en ce qui concerne le domaine des visas et du contrôle des frontières.

La législation roumaine réglemente en détail les conditions dans lesquelles le citoyen roumain-mineur peut voyager à l'étranger avec ses deux parents, avec l'un d'entre eux ou accompagné par une autre personne.

I. Cadrul legal. Libera circulație a persoanelor în cadrul Uniunii Europene a fost definit de Actul Unic European drept una dintre cele patru libertăți fundamentale ale Pieței Interne și se referă la condițiile de intrare, deplasare, muncă, angajare și remunerație a cetățenilor unui stat membru ce stau sau muncesc pe teritoriul altui stat membru. Libera circulație a persoanelor și eliminarea controalelor la frontierele interne constituie o parte a conceptului mai larg de piață internă¹.

¹ A se vedea Octavian Manolache, *Drept comunitar*, ediția a III-a, Editura „All Beck”, București, 2001, p. 163 și urm.

Prin încheierea Acordului european instituind a asociere între România, pe de o parte, comunitățile europene și statele membre ale acestora, pe de altă parte², România s-a angajat ireversibil pe calea integrării europene. Respectarea principiilor democratice și a drepturilor omului stabilite de Actul final de la Helsinki și Carta de la Paris pentru o nouă Europă, precum și principiile economiei de piață inspiră politicile interne și externe ale părților și constituie elemente esențiale ale acestei asocieri.

România trebuie să transpună și să-și armonizeze legislația națională cu *acquis-ul* comunitar înainte de aderarea sa la Uniunea Europeană³.

Dreptul cetățeanului român de a călători în străinătate este consacrat în art. 25 din Constituția României. După semnarea Acordului de Asociere la Uniunea Europeană, s-a remarcat o efervescență legislativă în domeniul reglementării condițiilor cetățenilor români de a călători în străinătate. Ultimele acte normative în materie reprezintă un pas înainte în dorința de a satisface, pe de o parte, exigențele Uniunii Europene în materie, iar pe de altă parte, dorința cetățenilor români de a călători în spațiul european.

Legea nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate⁴ și Hotărârea Guvernului nr. 94/2006 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate⁵ prevăd condițiile în care un cetățean român își poate exercita dreptul la libera circulație în străinătate, precum și limitele exercitării acestui drept.

În prezentul material ne-am propus să ne limităm studiul numai la analiza procedurii și condițiilor de eliberare a documentelor de călătorie în străinătate emise de autoritățile române pentru minorul cetățean român, precum și condițiile în care acesta poate să-și exercite dreptul la libera circulație.

II. Documentele de călătorie în străinătate a minorului

1. Minorul, titular al pașaportului simplu. Dispozițiile art. 17 (1) din Legea nr. 248/2005 prevăd condițiile care trebuie îndeplinite pentru eliberarea pașaportului simplu în cazul unui minor. Astfel, în funcție de vârsta minorului, sunt reglementate două situații, și anume:

² Ratificat de România prin Legea nr. 20/1993, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 73 din 12 aprilie 1993.

³ Despre aplicarea dreptului comunitar de către autoritățile naționale, a se vedea Augustin Fuerea, *Drept comunitar european. Parte generală*, Editura „All Beck”, București, 2003, p. 177-185.

⁴ Publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 682 din 29 iulie 2005. Această lege a fost modificată și completată prin Ordonanța Guvernului nr. 5/2006, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 71 din 26 ianuarie 2006.

⁵ Publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 76 din 27 ianuarie 2006.

a. Minorul sub vârsta de 14 ani. Cererea de eliberare a pașaportului se face de către ambii părinți, indiferent dacă minorul este din căsătorie sau din afara căsătoriei, de unul dintre părinți dacă celălalt este decedat sau declarantului i-a fost încredințat minorul spre creștere și educare prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă⁶. Bineînțeles, în lipsa părinților, consimțământul pentru întocmirea și eliberarea pașaportului este exprimat de reprezentantul legal, care, în accepțiunea legii speciale înseamnă persoana desemnată potrivit legii să exercite drepturile și să îndeplinească obligațiile părintești față de minor.

În privința reprezentantului legal al minorului, acesta poate fi, după caz, tutorele (conform dispozițiilor art. 40 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului⁷, tutela se instituie de instanța judecătorească în situația în care ambii părinți sunt decedați, necunoscuți, decăzuți din exercițiul drepturilor părintești sau li s-a aplicat pedeapsa interzicerii drepturilor părintești, puși sub interdicție, declarați judecătorește morți sau dispăruți, iar tutore poate fi o rudă, un afin ori un prieten al familiei copilului) sau președintele consiliului județean (de exemplu, art. 62 alin. 2 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului⁸).

b. Minorul a împlinit vârsta de 14 ani, caz în care cererea este făcută de acesta, având fie acordul ambilor părinți, a părintelui supraviețuitor, a părintelui căruia instanța judecătorească i l-a încredințat spre creștere și educare prin hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă, fie al reprezentantului legal.

Legiuitorul prevede patru situații în care serviciul public comunitar pentru evidența persoanelor eliberează pașaportul minorului, chiar dacă nu există acordul celuilalt părinte în acest sens, deși legiuitorul impune, în mod expres, îndeplinirea acestei condiții. Astfel, dacă motivul deplasării în străinătate a minorului este participarea acestuia la studii sau la concursuri oficiale ori la un tratament medical fără de care viața sau sănătatea îi este pusă în pericol, împrejurări ce trebuie dovedite cu înscrișuri (de exemplu, invitație din partea

⁶ Încredințarea copilului din căsătorie spre creștere și educare poate fi dispusă de instanța judecătorească fie odată cu desfacerea căsătoriei, fie în timpul procesului de divorț, pe calea unei ordonanțe președințiale, ori pe calea unei acțiuni de drept comun, dacă soții sunt despărțiți în fapt. Pentru copilul din afara căsătoriei, instanța judecătorească se pronunță numai după investirea sa cu o cerere de încredințare spre creștere și educare formulată de unul dintre părinți. A se vedea, Alexandru Bacaci, Viorica Dumitrache, Codruța Hageanu, *Dreptul familiei*, ediția a IV-a, Editura „All Beck”, București, 2004, p157; Teodor Bodoașcă, *Dreptul familiei*, Editura „All Beck”, București, 2005, p. 328-333

⁷ Publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 557 din 23 iunie 2004, și intrată în vigoare la data de 1 ianuarie 2005.

⁸ Articolul 62 (2) prevede:” Drepturile și obligațiile părintești în situația copilului pentru care nu a putut fi instituită tutela și pentru care instanța a dispus măsura plasamentului sunt exercitate și, respectiv, îndeplinite de către președintele consiliului județean, respectiv de către primarul sectorului municipiului București”.

autorităților străine, adevăruri medicale emise ori avizate de autoritățile medicale române, consimțământul celuilalt părinte nu mai este necesar.

Dispozițiile art. 17 (5) din Legea nr. 248/2005 impune obligativitatea pentru serviciul public de a anunța pe celălalt părinte despre faptul că minorului i s-a eliberat pașaport individual.

În fine, conform dispozițiilor art. 17 (6) din Legea nr. 248/2005, dacă unul dintre părinți refuză să-și exprime consimțământul pentru întocmirea sau includerea minorului în pașaportului celuilalt părinte, serviciul public procedează în consecință, respectiv eliberează pașaportul sau include minorul în pașaportul părintelui solicitator, dar numai după prezentarea hotărârii judecătorești de complinire a consimțământului părintelui în cauză.

2. Înscrierea minorului în pașaportul unuia dintre părinți. Din analiza dispozițiilor art. 17 (2) din Legea nr. 248/2005 rezultă că includerea minorului în pașaportul unuia sau a ambilor părinți se face numai pentru acela care nu a împlinit vârsta de 14 ani.

De asemenea, din interpretarea aceluiași articol rezultă că înscrierea minorului în pașaportul unuia dintre părinți nu atrage de drept anularea pașaportului minorului dacă acesta este titular al unui pașaport. Așadar, minorul poate să dețină un pașaport individual și, în același timp, să fie inclus în pașaportul unuia sau chiar al ambilor părinți.

Situațiile special prezentate mai sus în legătură cu acordul celuilalt părinte pentru eliberarea pașaportului minorului se aplică și în situația în care unul dintre părinți refuză să-și exprime consimțământul la includerea minorului în pașaportul celuilalt părinte.

III. Exercițarea dreptului minorului de a călători în străinătate

Conform prevederilor art. 2 (2) din Legea nr. 248/2005, minorul cetățean român poate călători în străinătate numai însoțit și numai dacă părinții ori reprezentantul său legal și-au exprimat consimțământul în acest sens.

Art. 30 din Legea nr. 248/2005 prevede în mod expres cazurile în care organele poliției de frontieră permit ieșirea din țară a minorului cetățean român. Analiza acestor cazuri în cele ce urmează are drept criteriu persoana care însoțește minorul în străinătate, și anume:

a. minorul este însoțit de ambii părinți, el fiind înscris în documentele de călătorie (pașaportul diplomatic, pașaportul de serviciu, pașaportul simplu) ale acestora sau este titular al unui document de călătorie individual;

b. minorul este însoțit numai de unul dintre părinți, caz în care minorul fie este înscris în pașaportul părintelui, fie deține un pașaport individual. Indiferent de situație, părintele însoțitor trebuie să prezinte unul dintre următoarele înscrisuri:

- o declarație a celuilalt părinte din care se rezulte acordul acestuia cu privire la efectuarea călătoriei în statul sau statele de destinație, precum și cu perioada călătoriei;
- certificatul de deces al celuilalt părinte, dacă este cazul;
- hotărârea judecătorească de încredințare spre creștere și educare a minorului părintelui însoțitor;
- hotărârea judecătorească de decădere din drepturile părintești a celuilalt părinte al minorului
- hotărârea judecătorească de declarare a dispariției părintelui neînsoțitor al minorului

c. minorul este însoțit de o altă persoană decât unul dintre părinți și deține un pașaport individual, caz în care însoțitorul trebuie să prezinte, în funcție de situația minorului declarația ambilor părinți, declarația numai a părintelui căruia i s-a încredințat minorul spre creștere și educare sau a părintelui supraviețuitor ori a reprezentantului legal. Din această declarație trebuie să rezulte consimțământul acestora cu privire la scopul călătoriei în străinătate, menționarea statului sau statelor de destinație cu precizarea rutei de călătorie, perioada de desfășurare a călătoriei, indicarea faptului dacă minorul urmează să rămână în statul de destinație (se precizează persoana căreia urmează a-i fi încredințat minorul) sau să se întoarcă împreună cu însoțitorul în țară, datele de identitate ale însoțitorului.

Legiuitorul prevede o anumită formă pe care trebuie să o îmbrace declarația părintelui sau a reprezentantului legal al minorului pentru ieșirea acestuia din țară. Astfel, dacă declarația precizată mai sus este exprimată în România, ea trebuie autentificată de un notar public, iar dacă este dată în străinătate trebuie autentificată de misiunea diplomatică sau consulară a României din aceea țară⁹ sau de autoritățile străine, caz în care se impune fie suprlegalizarea înscrisului, fie aplicarea apostilei conform Convenției cu privire la suprimarea cerinței suprlegalizării actelor oficiale străine¹⁰. Această declarație se redactează

⁹ A se vedea Mihai Delcea, Arxente Frăsincar, Liviu Traian Poenaru, *Protecția și asistența consulară a cetățenilor români aflați în străinătate*, Editura „All Beck”, București, 2005.

¹⁰ România a aderat la această convenție prin Ordonanța Guvernului nr. 66/1999 (publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 408 din 26 august 1999), aprobată prin Legea nr. 52/2000, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 169 din 20 aprilie 2000. Ulterior, această lege a fost modificată prin Legea nr. 1421/2004 și Legea nr. 121/2005 privind modificarea art. 2 din Ordonanța Guvernului nr. 66/1999 (publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 421 din 11 mai 2004 și, respectiv, nr. 402 din 12 mai 2005). În legătură cu procedura și categoriile de documente supuse apostilării, a se vedea Mircea Gheorghe Boar, *Aplicarea apostilei prevăzute de Convenția încheiată la Haga la 5 octombrie 1961, referitoare la suprimarea cerinței suprlegalizării actelor oficiale străine*, în „Dreptul” nr. 1/2006, p. 136-148.

în două exemplare, unul rămâne la însoțitor, iar celălalt exemplar însoțește pașaportul copilului.

De asemenea, legiuitorul prevede obligațiile care revin însoțitorului până la data la care minorul este preluat în străinătate de părinte sau de persoana indicată de părinte în declarația autentică. Astfel, potrivit prevederilor art. 32 din Legea nr. 248/2005, însoțitorului îi revin următoarele obligații față de minor:

- obligația de acordare a îngrijire și de asigurare a supravegherii minorului pe toată durata deplasării;

- obligația de a nu abandona minorul în străinătate;

- obligația de a respecta scopul, ruta și durata deplasării menționate în declarația părintelui sau a reprezentantului legal al minorului, cu excepția cazului în care, ulterior, au intervenit schimbări la care au consimțit părintele sau reprezentantul;

- obligația de a anunța de îndată dispariția minorului atât autorităților competente de pe teritoriul statului unde s-a produs evenimentul, cât și celei mai apropiate reprezentanțe diplomatice sau oficiu consular al României. Inspectoratului General al Poliției și Direcției Generale de Pașapoarte din cadrul Ministerului Administrației și Internelor, informați direct sau prin intermediul Direcției Generale de Afaceri Consulare din cadrul Ministerului Afacerilor Externe, le revine obligația legală prevăzută de art. 32 alin. 2 din Legea nr. 248/2005 de a anunța părinții ori reprezentantul legal al minorului despre evenimentul produs;

- obligația de a informa de îndată cea mai apropiată reprezentanță diplomatică sau oficiu consular al României despre apariția unei situații obiective de natură a întrerupe călătoria, a schimba ruta de călătorie, a depăși durata călătoriei indicate în declarația autentică. Și în acest caz părinții sau reprezentantul legal al minorului sunt informați de instituțiile statului mai sus precizate;

- obligația de a anunța cea mai apropiată reprezentanță diplomatică sau oficiu consular al României despre imposibilitatea încredințării minorului persoanei precizate în declarație care avea obligația, potrivit art. 30 (4) lit. c), să-l primească pe minor în străinătate sau să-l însoțească la întoarcere în România. La fel ca în ultimele două situații, părinții sau reprezentantul minorului sunt anunțați de Inspectoratul General al Poliției Române și de Direcția Generală de Pașapoarte;

- obligația de a încredința minorul numai părintelui, reprezentantului său legal, persoanei precizate în declarație ori, în cazuri speciale, autorităților străine competente în domeniul acordării de asistență și protecție pentru minori.

Reglementările prezentate mai sus vin să completeze și să întărească prevederile Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului care impun obligații pentru misiunile diplomatice și consulare ale României în străinătate de a sesiza Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului cu privire la copiii cetățeni români aflați în străinătate care, din orice motive, nu sunt însoțiți de părinți sau de un alt reprezentant legal ori nu se găsesc sub supravegherea legală a unor persoane din străinătate (art. 19-20). Prin Hotărârea Guvernului nr. 1443/2004¹¹ a fost instituită metodologia de repatriere a copiilor români neînsoțiți și asigurarea măsurilor de protecție specială în favoarea acestora.

În cazul în care la întoarcerea copilului în țară, părinții sau alt reprezentant legal nu poate sau refuză să preia copilul, tribunalul de la domiciliul copilului sau Tribunalul municipiului bucurești, dacă acest domiciliu nu este cunoscut, dispune la cererea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului plasamentul copilului într-un serviciu de protecție specială.

IV. Concluzii. Prevederile actelor normative supuse analizei în prezentul studiu se subordonează cu prioritate principiului interesului superior al copilului, impus inclusiv în legătură cu drepturile și obligațiile ce revin părinților copilului și altor reprezentanți legali ai săi. Dreptul minorului de a călători în străinătate, însoțit sau neînsoțit de părinți, trebuie garantat și promovat astfel încât să prevaleze asigurarea principiului interesului superior al copilului.

BIBLIOGRAFIE

1. Octavian Manolache, *Drept comunitar*, ediția a III-a, Editura „All Beck”, București, 2001, p. 163 și urm.
2. Augustin Fuerea, *Drept comunitar european. Parte generală*, Editura „All Beck”, București, 2003, p. 177-185.
3. Mihai Delcea, Arxente Frăsincar, Liviu Traian Poenaru, *Protecția și asistența consulară a cetățenilor români aflați în străinătate*, Editura „All Beck”, București, 2005.
4. Mircea Gheorghe Boar, *Aplicarea apostilei prevăzute de Convenția încheiată la Haga la 5 octombrie 1961, referitoare la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine*, în „Dreptul” nr. 1/2006, p. 136-148.
5. Alexandru Bacaci, Viorica Dumitrache, Codruța Hageanu, *Dreptul familiei*, ediția a IV-a, Editura „All Beck”, București, 2004,
6. Teodor Bodoască, *Dreptul familiei*, Editura „All Beck”, București, 2005

¹¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 873 din 24 septembrie 2004.